

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องอีกทั้งเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่รวดเร็วมีผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก จำเป็นอย่างยิ่งที่การบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย ต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อสามารถพัฒนาคนของประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และสามารถร่วมมือแข่งขันได้อย่างเหมาะสม ทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยได้ในประชาคมโลก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 4 แนวนโยบายด้านศาสนา สังคม การสาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรม มาตรา 80 (3) พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกแนวทางให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมายเพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทยมีระเบียบวินัยค่านึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 3)

กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เกิดวิวัฒนาการความก้าวหน้าในทุก ๆ มิติอย่างรวดเร็วและรุนแรงส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึงยุคที่อิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์ครอบคลุมทั่วโลกทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญคือ ระบบโลกเปลี่ยนแปลงไปสู่การแข่งขันอย่างรุนแรงในทุกภาคส่วนด้านเศรษฐกิจสังคมและการเมืองตลอดจนด้านการศึกษา บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีผลกระทบอย่างรุนแรงทั่วโลก ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำองค์กรตามกระแสแห่งอิทธิพลนั้นเพื่อความได้เปรียบในเชิงแข่งขัน ผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์นี้จึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรให้สามารถที่จะเทียบเคียงสมรรถนะกับองค์กรอื่นที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การนำองค์กรทั้งหลายเหล่านี้จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องผลักดันตนเองให้เป็นองค์กรที่ศึกษาศาสตร์เป็นสำคัญและขับเคลื่อนโดยยุทธศาสตร์ เพื่อมุ่งไปสู่การเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization) (วิจารณ์ พานิช. 2555 :

ประเทศไทยมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 และมีกฎหมายการศึกษาเป็นครั้งแรก คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ต่อมาปี พ.ศ. 2544 ซึ่งเป็นปีที่ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2001) ประเทศไทยมีหลักสูตรใหม่ คือหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่มาแทนทุกหลักสูตรที่มีอยู่ตอนนั้นและผลจากการปฏิรูปการศึกษาในระดับโลก โดยเฉพาะทางซีกโลกตะวันตกซึ่งมีประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแกนหลัก คำว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” หรือ “21st Century Skills” ได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างยิ่งต่อการจัดการศึกษาทั่วโลก สิ่งที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมคือ การกำหนดให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติของหลายประเทศ ในการปฏิรูปการศึกษาเช่น “การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21” (21st Century Learning) “การศึกษาในศตวรรษที่ 21” (21st Century Education) “ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” (21st Century Learner) ฯลฯ สำหรับประเทศไทยเริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2551 ต่อมาหน่วยงานภาครัฐได้กำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เรียกว่า การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง ปี พ.ศ. 2555 - 2561 (บริษัทแม็ค เอ็ด ดูเคชั่น จำกัด. 2558 : 3) การปฏิรูปครั้งนี้มีการปรับหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกครั้ง เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในระดับโลกที่มุ่งเน้นทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กระทรวงศึกษาธิการได้มีการนำ แนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้ามาปรับเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) และฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ที่เน้นการพัฒนาเยาวชนเข้าสู่โลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนโฉมหน้าไปอย่างรวดเร็ว เพราะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต มนุษย์และการพัฒนาประเทศที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกให้สามารถดำรงชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างยั่งยืนและการศึกษาเป็นบันไดขั้นพื้นฐานที่จะนำพาเด็กไทยก้าวไปสู่ศตวรรษที่ 21 บุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาการเรียนรู้ คือ “ครู” ครูยังคงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดในห้องเรียน และเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู ครูเป็นปัจจัยสำคัญในระดับ โรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ (พิณสุดา สิริธรรังศรี. 2557 : 6) ถ้าบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ย่อมส่งผลดีต่อตัวผู้เรียน และเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนไปจากศตวรรษที่ 20 โดยทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) (สุคนธ์ สิ้นธพานนท์. 2558 : 9) ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สาระวิชา มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุค ศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้ สาระวิชา (Content หรือ Subject Matter)

ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของนักเรียน โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้สาระวิชาแกนหลัก (Core Subjects) ประกอบด้วย ภาษาแม่ และภาษาสำคัญของโลก ศิลปะคณิตศาสตร์ การปกครองและหน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ โดยสาระวิชาแกนหลักนี้ จะนำมาสู่การกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและยุทธศาสตร์สำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาเชิงสหวิทยาการ (Interdisciplinary). หรือหัวข้อ สำหรับศตวรรษที่ 21 โดยการส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิชาแกนหลักและสอดแทรกทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เข้าไปในทุกสาระวิชาแกนหลัก จึงส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องสามารถจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ มีความรู้ความสามารถและทักษะจำเป็น ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่ายต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (วิจารณ์ พานิช, 2555 : 16)

การบริหารการศึกษาในปัจจุบันนับได้ว่าภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรอย่างมากทั้งในแง่การสร้างพฤติกรรมและควบคุมพฤติกรรมของบุคคล สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรด้วยภาวะผู้นำเป็นศักยภาพของบุคคลในการสร้างกระบวนการเพื่อจูงใจให้ผู้อื่นให้ความร่วมมือ มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานและจุดประสงค์ที่วางไว้ (ราตรี พัฒนรังสรรค์, 2544 : 234) โดยธรรมชาติของภาวะผู้นำทางการจัดการเป็นการกล่าวถึงกระบวนการเข้าไปมีอิทธิพลเหนือการทำงานของกลุ่ม ภายใต้สถานการณ์และช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อกระตุ้นให้บุคคลใช้ความพยายามทำงานให้สำเร็จ ตามจุดมุ่งหมายขององค์กรด้วยความเต็มใจ จะเห็นได้ว่าผู้นำที่มีภาวะผู้นำย่อมนำมาซึ่งคุณค่าและผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มและองค์กร การเป็นผู้นำจึงเป็นศิลปะของการที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำมีความเคารพนับถือและให้ความร่วมมือกับผู้นำด้วยความจริงใจ (พรนพ พุกกะพันธุ์, 2544 : 19) ยังได้กล่าวอีกว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำจะต้องให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำ และพยายามเรียนรู้ที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำที่ดีเพื่อร่วมกันนำพาการศึกษาไทยให้ก้าวสู่การปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง ภาวะผู้นำจึงเป็นศิลปะหรือกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตามในการโน้มน้าวให้ผู้ตามมีความเต็มใจ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารงาน ผู้บริหารและสถานศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาทุกระดับ หากจะพัฒนาคุณภาพของเยาวชนจะต้องปฏิรูปการบริหารสถานศึกษา

โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางการบริหารในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่ายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการที่จะควบคุมกำกับดูแลรับผิดชอบภารกิจต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับบทบาทที่จะปฏิบัติจริงในการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ผู้นำหรือผู้บริหารมีส่วนที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จนั้น ผู้นำหรือผู้บริหารแต่ละคนต่างก็มีแบบภาวะผู้นำที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองซึ่งจะปรากฏออกมาเป็นพฤติกรรมนั้น ๆ ผู้บริหารบางคนอาจยึดมั่นแบบหนึ่งแบบใดตลอดไป ผู้บริหารบางคนจะเปลี่ยนแปลงแบบภาวะผู้นำของตนไปตามเวลา สถานการณ์ สิ่งแวดล้อม และตำแหน่งหน้าที่การงานที่รับผิดชอบ ทำให้สรุปได้ว่าสถานการณ์ที่แตกต่างกันย่อมต้องการผู้นำที่แตกต่างกัน พฤติกรรมแบบต่าง ๆ มีความเหมาะสมในสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน ดังนั้นประสิทธิผลของการเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับความสอดคล้องระหว่างแบบของผู้นำกับสถานการณ์นั้น ๆ และสภาพแรงจูงใจของลูกน้องหรือผู้ตาม ผู้บริหารนับว่ามีความสำคัญต่อการจัดการทางการศึกษา ผู้บริหารเป็นผู้นำจะส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาเป็นอย่างมากโดยทั่วไปคุณลักษณะของผู้บริหารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบดี มีบุคลิกภาพดี มีความคิดริเริ่ม รู้จักปรับปรุงแก้ไขมีความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจ มีความเข้าใจบุคลิกทั่วไป และเข้าใจสังคมได้ดี มีความอดทนและรับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ประสานงานได้ดี มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง และยอมรับนับถือผู้ซึ่งให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและความยุติธรรม ลักษณะดังกล่าวไม่ได้หากันได้ง่าย ๆ ในสถานศึกษา ที่หายากยิ่งกว่านั้น คือ ภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำ (ชร สุนทรายุทธ. 2551 : 325)

สำหรับผู้นำยุคใหม่ต้องสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เข้าใจผู้อื่น และมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถบริหารจัดการความเปลี่ยนแปลงได้ ผู้นำยุคใหม่ต้องสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งส่วนบุคคลและการทำงาน เพื่อเพิ่มความคล่องตัวและความยืดหยุ่นในการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กรปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงสร้างองค์กรที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกันยึดหลักความยืดหยุ่น ยอมรับและแสวงหาความท้าทาย เช่น การทำงานที่ไม่ถนัด ไม่คุ้นเคยการทำงานกับบุคคลใหม่ ๆ ใจกว้างและปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ กล้ารับฟังความคิดเห็นหรือการทดลองทำสิ่งที่แตกต่างกันไม่ยึดติดกับแนวคิดหรือความรู้ความสามารถเดิม ๆ และแสวงหาตัวอย่างศึกษาวิธีการทำงานของบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการเป็นผู้นำแบบมีส่วนร่วมหรือผู้นำการเปลี่ยนแปลง เรียนรู้ข้อมูล

ที่เป็นประโยชน์ในการแสวงหาแนวทางการบริหารจัดการรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งการดำเนินการเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ (มัทนา วังถนอมศักดิ์. 2550 : 74 - 79)

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างให้ครูเกิดความปรารถนา ทุ่มเทาให้กับการปฏิบัติงาน การจูงใจเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และความสับสนต่อผู้บริหารอยู่เสมอ การจูงใจมีความสำคัญเพราะว่าผู้บริหารต้องทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่น ผู้บริหารต้องการความเข้าใจบางอย่างว่าทำไมบุคคลจึงมีพฤติกรรมตามที่เป็นอยู่ เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้อิทธิพลต่อบุคคลให้ปฏิบัติงานในแนวทางที่พวกเขาต้องการ การจูงใจเป็นเรื่องที่สับสน เพราะว่าแรงจูงใจไม่สามารถสังเกตหรือวัดได้โดยตรง (สมยศ นาวิการ. 2549 : 359) แรงจูงใจจะถูกอ้างอิงจากพฤติกรรมของบุคคลเป็นจำนวนมากทั้งทฤษฎีเก่าและทฤษฎีใหม่ ทฤษฎีเหล่านี้แตกต่างกันทางด้านข้อเสนอแนะที่ผู้บริหารควรจะทำเพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยที่มีอิทธิพลกำหนดลักษณะจูงใจของบุคคล เข้าใจการเกิดแรงจูงใจ เข้าใจผลของแรงจูงใจที่มีต่อพฤติกรรมปัจเจกบุคคล และช่วยให้มีความสามารถจัดสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขในการทำงานไปในแนวทางที่ส่งเสริมให้บุคคลมีแรงจูงใจที่พึงปรารถนาและมีแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงาน (สมใจ ลักษณะ. 2546 : 63) การจูงใจที่ถูกต้องจะเป็นเครื่องดึงดูคความรู้สึกและจิตใจของมนุษย์ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับองค์การจำเป็นต้องสร้างแรงจูงใจให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จโดยแสดงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง โดยมีส่วนร่วมในการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของงาน และแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ความรู้สึกรับผิดชอบ โดยการปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้เกิดผลสำเร็จ มีความตั้งใจทำงานด้วยความเสียสละและเต็มใจ ความรู้สึกประสบความสำเร็จ โดยการที่สามารถสร้างผลงานที่เกิดประโยชน์ต่อองค์การ การทำงานด้วยความมุ่งมั่น มีแผน มีขั้นตอน มีเป้าหมายในการทำงาน ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย โดยทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ความรู้สึกพึงพอใจในการทำงาน โดยมีความกระตือรือร้นตั้งใจทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายและความสัมพันธ์ในหน่วยงาน โดยความร่วมมือช่วยเหลือกัน ในกิจกรรมต่าง ๆ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน (วิจิตร อาวะกุล. 2542 : 182)

การจัดการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในชั้นเรียน ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด และเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน การเรียนรู้ ตัวชี้วัด สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญ สำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ทุกคนมีความสามารถ เรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน

สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม ผู้สอนต้องพยายามคัดสรร กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนา สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 : 1 - 2) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติไว้ในหมวด 4 เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษา ซึ่งในมาตรา 23 และ มาตรา 24 กำหนดให้ การจัดการศึกษา ต้องเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการ ตามความเหมาะสมแต่ละระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการกระบวนการเรียนรู้นั้นต้องจัดเนื้อหา สารและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างบุคคล ดำเนินการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และประยุกต์ ความรู้ ตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น และสถานศึกษายังเป็นส่วนที่สำคัญในการส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งการเรียนรู้นั้นสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนจากจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ดังกล่าวนั้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทสำคัญ ของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย รวมทั้งครูผู้สอน ต้องรู้จักการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุจุดมุ่งหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านความคิด เนื่องจาก พัฒนาการทางด้านความคิดของผู้เรียนจะพัฒนาเป็นลำดับขั้นตามช่วงวัย ตามธรรมชาติ การจัด ประสบการณ์ที่ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละช่วงวัยไปสู่ขั้นที่สูงกว่า จะสามารถช่วยให้ ผู้เรียนมีพัฒนาการได้เร็วขึ้น ผู้เรียนจะสามารถเลือกรับรู้สิ่งที่ตนสนใจ และเกิดการเรียนรู้ จากการค้นพบด้วยตนเอง นอกจากนี้การคิดวิเคราะห์ยังเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ผู้ที่มีความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์สูงย่อมมีโอกาสประสบความสำเร็จได้สูง การจัดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้กับนักเรียน ครูควรเน้นการตั้งคำถามให้นักเรียนคิด วิเคราะห์มากกว่าการจำ แมื่อนักเรียนอาจจะยังไม่รู้ความหมายของการคิดวิเคราะห์แต่ถ้านักเรียน มีทักษะในการวิเคราะห์ตั้งแต่วัยเด็ก ย่อมส่งผลดีต่อการวิเคราะห์ของนักเรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งศิริกาญจน์ โกสุมภ์ และดารณี คำวังนัง (2546 : 51 - 53) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะ ของการคิดวิเคราะห์ว่าเป็นความสามารถจำแนกพฤติกรรมย่อยได้ ซึ่งเป็นความสามารถในการหา ส่วนประกอบที่สำคัญของเรื่องราว ความสามารถในการระบุความสัมพันธ์ และความสามารถ ในการค้นหาหลักการของเรื่องราวการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์นั้นอาจทำได้หลายวิธี เช่น ให้สังเกตสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น หรือการใช้

คำถามเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์อย่างมีหลักการ โดยการยกสถานการณ์บางอย่างขึ้นมาแล้วให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต การเชื่อมโยง การจำแนกประเภท การเปรียบเทียบ รู้จักการตั้งคำถาม แปลความตีความ สรุปอ้างอิง ซึ่งเป็นทักษะการคิดขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของครูพบว่า บทบาทความเป็นครูเปลี่ยนจากผู้สอนมาเป็นโค้ชที่จำเป็นต้องมีวิธีการที่สามารถฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้รอบด้าน สามารถบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยใช้สติปัญญาสามารถดำรงอยู่ในโลกความเป็นจริงได้อย่างปกติสุข สอดคล้องกับสำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558 : 4) อธิบายว่าในศตวรรษที่ 21 การจัดการกระบวนการเรียนรู้เปลี่ยนบทบาทครูจากผู้บรรยายมาเป็นคณะครูร่วมกันออกแบบกิจกรรมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้นักเรียนใช้เป็นเครื่องมือไปเรียนรู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะผ่านเทคโนโลยีให้เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน เรียกกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ว่า การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student - centered) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูต้องยึดนักเรียนเป็นสำคัญ โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดมาเป็นผู้แนะนำหรือที่ปรึกษา ออกแบบระบบการสอนให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง วัดและประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย และเหมาะสมกับรูปแบบการสอน จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ทักษะด้านการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะด้านชีวิต และอาชีพ จากที่กล่าวมาข้างต้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีความหมายและปัจจัยสำคัญมากที่สุดสำหรับห้องเรียนในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการ การศึกษารวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและผู้เรียนเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน (วิจารณ์ พานิช. 2556 : 52)

การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นสิ่งที่จำเป็นเพราะการศึกษาในระดับประถมศึกษานั้นเป็นการมุ่งเน้นวางรากฐานเพื่อให้เด็กได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐาน ให้สามารถอ่านออก เขียนได้ และคำนวณได้ มีคุณธรรม ทั้งเพื่อการมีชีวิตที่มีคุณภาพและเพื่อการศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงในบริบทโลกและภูมิภาคทั้งในด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่พัฒนาแบบก้าวกระโดด สภาพภูมิอากาศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการค้าระดับภูมิภาคและระดับโลก

รูปแบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีการบูรณาการและเชื่อมโยงเศรษฐกิจของโลกไว้ด้วยกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีอัตราการเกิดลดลง และเกิดสังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงค่านิยมวิถีชีวิต รูปแบบเศรษฐกิจและปฏิสัมพันธ์ของสังคมไทย การศึกษาจึงจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมให้กับทุกคนทุกช่วงวัยให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ให้มีการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะ คุณลักษณะ สมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2560 : 108)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญในการดำรงชีวิตกับ กระแสการปรับเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึงการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งการพัฒนานี้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร แรงจูงใจของครูและการเรียนรู้แบบ Active Learning มีส่วนสำคัญในการพัฒนาศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความต้องการทำวิจัยที่จะศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาโดยวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา แรงจูงใจของครูและการเรียนรู้แบบ Active Learning เพื่อใช้เป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อให้รู้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร แรงจูงใจของครูและการเรียนรู้แบบ Active Learning มีผลเป็นสาเหตุของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา และนำผลการวิจัยตลอดจนข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อสร้างรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา
4. เพื่อศึกษาขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ทำให้ได้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาที่จะใช้กำหนดนโยบาย และวางแผนสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของครู พัฒนาทักษะของผู้เรียน และการปรับพฤติกรรมกรรมการบริหาร เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในระดับประถมศึกษาให้เหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอน ของโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 189 โรงเรียน ครูจำนวน 2,752 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเขต 2. ออนไลน์. 2561)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน แบบชั้นภูมิ เป็นรายอำเภอและนำมาสุ่มแบบง่ายเลือกกลุ่มตัวอย่างจากอำเภอตามสัดส่วนเพื่อให้สอดคล้องโมเดลลิสมเรล ซึ่งเป็นเทคนิคที่ต้องใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ ประมาณ 15.-20 คน ต่อ 1 ตัวแปร หรือไม่ต่ำกว่า 400 คน (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2542 : 311) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้ตัวแปรสังเกตได้ 12 ตัว จึงกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประมาณ 400 คน เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มประชากรทั้งหมด

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปร 2 กลุ่ม คือ ตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 1 ตัวแปร และตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 3 ตัวแปร

1. ตัวแปรแฝงภายนอก จำนวน 1 ตัวแปร ดังนี้

1.1 ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นตัวแปรภายนอก วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

- 1.1.1 การมีวิสัยทัศน์
- 1.1.2 การมีความยืดหยุ่น
- 1.1.3 การมีจินตนาการ

2. ตัวแปรแฝงภายใน จำนวน 3 ตัวแปร ดังนี้

2.1 ปัจจัยแรงจูงใจของครู เป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดได้จากทฤษฎีตามแนวคิดแรงจูงใจของ แมคเคลแลนด (McClelland Theory) ได้ จำนวน 3 ตัวแปร คือ

2.1.1 แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

2.1.2 แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์

2.1.3 แรงจูงใจใฝ่อำนาจ

2.2 ปัจจัยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ เป็นตัวแปรแฝงภายใน วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

2.2.1 การพัฒนาศักยภาพทางความคิด

2.2.2 การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2.2.3 การอำนวยความสะดวก

2.3 การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่

2.3.1 ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

2.3.2 ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม

2.3.3 ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ หมายถึง ความสัมพันธ์ของตัวแปร 3 ตัวแปร ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ แรงจูงใจของครู และการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ที่มีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยจะส่งผลถึงการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

การพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 หมายถึง ผลการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียน ประกอบด้วย 3 ตัวแปร ได้แก่

1. ด้านทักษะชีวิตและการทำงาน หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการทำงาน มีการยืดหยุ่นการปรับตัว เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นตัวของตัวเองมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น สร้างทีมงานที่มีคุณภาพมีความรับผิดชอบ มีความเป็นผู้นำ แก้ปัญหา ประสานงานยอมรับความสามารถ ในขณะทำงานและความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ และนำเอานวัตกรรมมาสู่การปฏิบัติ การใช้เหตุผลที่หลากหลายได้เหมาะสมกับสถานการณ์ มีวิธีคิดเชิงระบบ การตัดสินใจวิเคราะห์และประเมินหลักฐาน ข้อโต้แย้ง ข้อร้องเรียน และความเชื่อ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ปัญหาต่างๆ ที่ไม่คุ้นเคย ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิม

และแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ มีการสื่อสารอย่างชัดเจนและมีประสิทธิผลในหลาย ๆ สถานการณ์แวดล้อม ทั้งการใช้ภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ

3. ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี หมายถึง ความสามารถของนักเรียนในการ เข้าถึงสารสนเทศ การรู้เท่าทันสื่อ ประเมินสารสนเทศ และการจัดการสารสนเทศ รู้จักการวิเคราะห์ ผลិតสื่ออย่างสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อนำมาใช้ในด้านต่าง ๆ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำ ในการสร้างสรรค์ แรงกระตุ้น แรงบันดาลใจ ผลักดันให้ผู้ร่วมงาน ร่วมมือกันทำงานให้บรรลุ เป้าหมายโดยมีวิสัยคิดในหลากหลายมิติ ด้วยวิธีการใหม่ วัตจากตัวแปรที่สังเกตได้ 3 ตัวแปร ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ การมีความยืดหยุ่น และการมีจินตนาการ

1. การมีวิสัยทัศน์ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กร สร้างและถ่ายทอดทำให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมกันกับบุคลากรในโรงเรียน วิสัยทัศน์ไปสู่บุคลากร กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนของสถานศึกษา ทำงานที่ท้าทาย สร้างและสนับสนุน ให้มีนวัตกรรมใหม่ ๆ การทำงานเป็นทีม มีการพัฒนาวิสัยทัศน์ให้เป็นไปตามเป้าหมาย และมีการ ประเมินผลการปฏิบัติตามวิสัยทัศน์เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไข

2. การมีความยืดหยุ่น หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดที่หลากหลายไม่ยึดติด อยู่กับรูปแบบเดิม ปรับเปลี่ยนความคิด กฎเกณฑ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เปิดกว้างรับมุมมองใหม่ ๆ ส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาคิดหาวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการปฏิบัติงาน มอบหมาย หน้าที่ ความรับผิดชอบและมอบอำนาจแก่บุคลากร โดยคำนึงถึง ความแตกต่างระหว่างบุคคล สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน โดยเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม

3. การมีจินตนาการ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความเชื่อ ความศรัทธา ความคาดหวัง ในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ปฏิบัติงานอย่างมีความคาดหวังเชิงบวก มีแนวคิดในการสร้างสรรค์ มีการคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษา และนำผลการคิด วิเคราะห์มาสร้างสรรค์ งานใหม่ สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยอมรับนวัตกรรมการเรียนรู้อย่างใหม่ รวมทั้ง สนับสนุนให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดแนวคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ

แรงจูงใจของครู หมายถึง พลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรม และยังกำหนดทิศทางและเป้าหมาย ของพฤติกรรมนั้นด้วย ซึ่งเกิดจากกระบวนการภายในจิตใจทำให้บุคคลเกิดพลังใจ เกิดความพยายาม เต็มใจในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ วัตจากตัวแปรที่สังเกตได้ จำนวน 3 ตัวแปร ได้ดังนี้

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ หมายถึง ครูมีความมุ่งมั่นความสำเร็จ ต้องการความก้าวหน้าในอาชีพ การงาน มีความรับผิดชอบต่องานจนประสบผลสำเร็จ มีการวางแผนในการทำงาน ใช้ความรู้

ความสามารถของตนในการปฏิบัติ ต้องการทราบข้อมูลย้อนกลับ สามารถแก้ปัญหาในการทำงาน มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนางานอยู่เสมอ ทำนายหรือคาดการณ์ในการทำงานไว้ล่วงหน้าเสมอ พอใจและภูมิใจในผลงานของตนเอง

2. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ หมายถึง ครูมีความต้องการในการรักษาความสัมพันธ์อันดีงาม ความรัก ความเข้าใจ การเป็นที่ยอมรับ ระหว่างบุคคลไว้ การทำงานอะไรจะได้ผลออกมาดีก็ต้องการได้รับสัมพันธภาพที่ดีจากกลุ่ม ชอบทำงานเป็นทีม เป็นคนที่มีมนุษยสัมพันธ์ ชอบพบปะเพื่อนใหม่ ไม่ชอบการขัดแย้ง โดยจะพยายามรักษาความสัมพันธ์ด้วยการทำตาม หลีกเลี่ยงปัญหาสังคม กลัวการปฏิเสธและคำวิจารณ์ที่มีต่อตน

3. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ หมายถึง ครูมีความต้องการให้ตนเองเป็นที่ได้รับการยอมรับ โดยเลือกปฏิบัติงานที่สามารถสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง เชื่อในความยุติธรรม แสดงออกเพื่อให้ผู้อื่นยอมรับ เป็นผู้นำกลุ่มในการทำงาน ชอบการแข่งขันในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ เสียสละเพื่อกลุ่ม ปฏิบัติงานเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร แนะนำและช่วยเพื่อนร่วมงาน ในการปฏิบัติงาน มีความรู้สึกพอใจในการปฏิบัติงานที่หลากหลาย

การเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ หมายถึง การเรียนรู้โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำกิจกรรมและแก้ปัญหา สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้จากประสบการณ์จริง สรุปและบันทึกในรูปแบบภาษาของตนเอง วัดจากตัวแปรที่สังเกตได้ 3 ตัวแปร คือ

1. การพัฒนาศักยภาพทางความคิด หมายถึง การจัดการเรียนรู้ของครูที่เน้นการพัฒนา ศักยภาพทางสมองและความคิด ผู้เรียนต้องสามารถแก้ปัญหา นำไปใช้และสามารถสร้างเป็นองค์ความรู้ ของตนเองอย่างเป็นระบบได้ การไตร่ตรองหรือการโต้ตอบความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มี โอกาสโต้ตอบความคิดเห็นของตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งที่ตนเองคิดกับผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียน เกิดการเชื่อมโยงแนวคิดที่มากขึ้น ทำให้เรียนรู้ได้มากขึ้น หรือทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายมากขึ้น การจัดการกิจกรรมให้ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาด้วยตนเองเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงกับการแก้ปัญหา ในสถานการณ์จริงเน้นให้ผู้เรียนค้นหาความรู้ เจตคติ คุณค่า และประสบการณ์ด้วยตนเอง

2. การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การจัดการเรียนรู้ของครูที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้มีการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจเลือกบทเรียนที่ต้องการเรียนรู้โดยผ่านการทำกิจกรรมกลุ่ม การฝึกฝน ทักษะการแสวงหาความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ฝึกการแก้ไขปัญหาและเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น เป็นการเรียนรู้ ที่อาศัยประสบการณ์เดิมของนักเรียน ก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนสามารถกำหนด หลักการที่ได้จากการปฏิบัติและสามารถประยุกต์ใช้ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างถูกต้อง เป็นการเรียนรู้

ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับนักเรียน และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกันเอง มีการแสดงออกทั้งการเขียนและการพูด ทำให้ผู้เรียนเกิดความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายมากขึ้น มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนดีขึ้น และมีสุขภาพจิตดีขึ้น

3. การอำนวยความสะดวก หมายถึง การจัดการเรียนรู้ของครูหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อกระตุ้น จูงใจให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ การจัดสื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและมีบทบาทในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง แก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียน ไม่เกิดการเบียดเบียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ โดยมีเป้าหมายอยู่ที่การให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

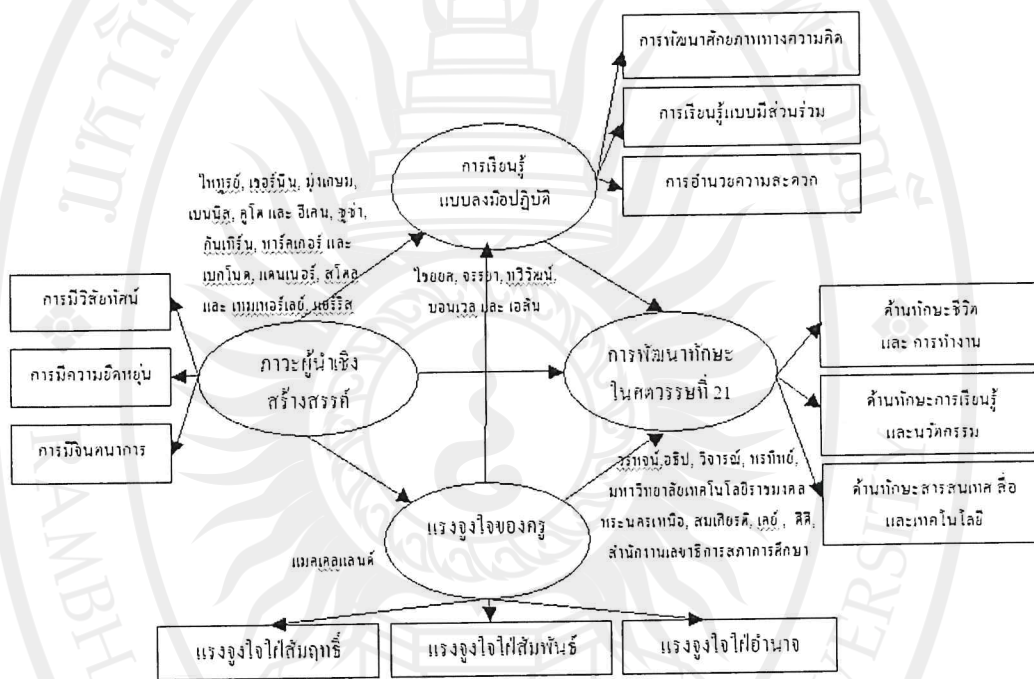
ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และ เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการหารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา จากการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัย และองค์ประกอบแต่ละปัจจัย ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามแนวคิดของไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2553 : 47) เซอร์นิน (Chernin. 2001 : 245) มุ่งเกษม (Mungkasem. 2001 : 45 ; อ้างถึงใน พา อักษรเสื่อ. 2561 : 7) เบนนิส (Bennis. 2002 : 39) คูโตและอีเคน (Couto and Eken. 2002 : 32) ซูซ่า (Sousa. 2003 : 56) กันเทิร์น (Guntern. 2004 : 463) พาร์คเกอร์ และเบก โนด (Parker and Begnaud. 2004 : 157) แดนนอร์ (Danner. 2008 : 157) แฮร์ริส (Harris. 2009 : 9 - 11) สโตล และเทมเพอร์เลย์ (Stoll and Temperley 2009 : 13) ปัจจัยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติตามแนวคิด ของไชยยศ เรืองสุวรรณ (2551 : 20) จรรยา ดาสา (2552 : 73) ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ (2555 : 67) บอนเวล และเอสัน (Bonwell and Eison. 1991 : 15) กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดของวรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอริป จิตตฤกษ์ (2554 : 34) วิจารณ์ พานิช (2555 : 16 - 21) พรทิพย์ ศิริภทราชัย (2556 : 52) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2557 : 1 - 2) ทักษะในศตวรรษที่ 21 จากแนวคิดของสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์

และคณะ (2556 : 11 - 28) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560 : ค - ฎ) ดีดี (Dede. 2009 : 42 ; อ้างถึงใน วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และอชิป จิตตฤกษ์. 2556 : 112) เคย์ (Kay. Online. 2012) เพื่อใช้ในการสร้างโมเดลสมมติฐาน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ปัจจัยด้านการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และปัจจัยด้านแรงจูงใจของครู โดยทั้ง 3 ปัจจัยสามารถส่งผลทางตรง และส่งผลทางอ้อมต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดโมเดลสมมติฐานรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมมติฐานในการวิจัย

1. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร คือ ปัจจัยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ปัจจัยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ปัจจัยแรงจูงใจของครูและการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 วัดได้จากตัวแปรสังเกตได้จำนวน 12 ตัว คือ การมีวิสัยทัศน์ การมีความยืดหยุ่น การมีจินตนาการ การเน้นการพัฒนาศักยภาพทางสมองและความคิด การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ ด้านทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ด้านทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และด้านทักษะชีวิตและการทำงาน

2. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ และปัจจัยแรงจูงใจของครู

3. ปัจจัยการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ ส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษาและส่งผลทางอ้อมผ่านปัจจัยแรงจูงใจของครู

4. ปัจจัยแรงจูงใจของครูส่งผลทางตรงต่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี